

VEDA EDERKEN

Yunus ZEYREK

Elinizdeki dergi, 2004 yılı sonbaharında neşriyat dünyasına adım attı. O zamana kadar Ahıska Türkleriyle ilgili ciddi bir yayın organı yoktu. Başka milletler küçük bir hadiseyi büyüterek dünyayı ayağa kaldırırken, tarihî vatanlarından topyekûn sürgün edilmiş, malı mülkü yağmalanmış bir topluluk hakkında bilgi kıtlığı normal bir hâl olarak görülemezdi.

Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinde ülkenin muhtelif yerlerinde etnik olaylar meydana geldi. Bu olayların en fecî olanı, 1989 yılı baharında Özbekistan'daki Fergana faciasıdır. Bu faciada Ahıska sürgünü ailelere mensup birçok kişi öldürüldü ve Ahıskalıların evleri ateşe verildi. Binlerce insan bu ülkeyi, evini barkını terk ederek uçsuz bucaksız Sovyet coğrafyasında hayata devam etti. Bütün dünya duyduktan sonra Türkiye de bu faciayla birlikte Ahıska Türklerinin varlığından haberdar oldu...

Kamuoyu, Ahıska coğrafyası ve Ahıska Türklerinden habersizdi. Basın ve yayın organlarında yalan yanlış bilgiler hızla yayılıyordu. Ortalıkta bilgi kirliliği kafaları karıştırıyordu. Bu kafa karışıklığını gidermek için 1990 yılından itibaren muhtelif gazete ve dergilerde sayısını bilemediğim kadar yazı ve dört de kitap yazdım; radyo ve TV konuşmaları yaptım. Yurdun dört bir yanında üniversitelerde ve STK'larda konferanslar verdim.

Gün geldi Ahıska Türklerinin haklı davasını uluslararası mahfillere taşımak ve Türkiye'ye gelen hemşehrilerimizin problemlerini çözmek amacıyla sivil toplum kuruluşlarında görev aldım. *Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu* (AHDEF)'na başkan seçildim. Biri 2004'te Ankara'da, diğeri 2007'de İstanbul'da olmak üzere, hükümet temsilcileri ve akademisyenlerle Avrupa Konseyi, Rusya ve Gürcistan temsilcilerinin de iştirak ettiği iki büyük konferans düzenledik. Stalin zamanında sürgün edilen topluluklar onun ölümünden sonra vatanlarına dönmüşler fakat Ahıska Türkleri bütün çabalarına rağmen dönememişti. Moskova kadar hatta ondan da çok Tiflis'in, beynelmilel insan haklarını alenen çiğnemekte olduğunu Avrupa Konseyi'nde dile getirdik. AK, yanımızda yer aldı ve Gürcistan üzerindeki baskısını arttırdı. Ne yazık ki ne Ahıskalıların güçlü birliğini temin edebildik ne de Gürcistan gaddarlığından vazgeçti!

Biz tam zamanında bu mücadeleyi verirken şurada burada Ahıska adını taşıyan dernekler mantar gibi üriyordu. Maalesef bazı makam sahipleri de bunların arkasında duruyordu. Bu sebeple iki yakamızı bir araya getiremiyorduk. Bu sinir bozucu ve mide bulandırıcı gidişata son verilmesi gerekiyordu. Yaptığımız müracaatlar haklı görülse de el altından kirli oyunlar devam ediyordu. Artık tahammül sınırları yıkılmıştı. 2007 yılı sonlarında AHDEF faaliyetine son verdi; hatırı sayılır temsil kabiliyeti ile faaliyet kalitesi de orada kaldı.

Bizim Ahıska dergisi, 2004 yılı sonbaharında başkanı bulunduğum Federasyon'un yayın organı olarak çıkmaya başladı. 2007 yılı sonlarında AHDEF faaliyetine son verince kısa bir tereddüt döneminden sonra derginin bütün yükünü üstüme alıp yola devam ettim. Maddî imkânımız yoktu. Türkiye'deki reklam havuzundan beslenen fakat içinde okunacak yazı dahi bulunmayan mevkuteler çoğalıyordu. Bu ortamda '*Bizim Ahıska dergisi*' denilince '*O da neymiş!*' kafasıyla kapılar yüzünüze kapanıyordu! Ahıskalılar arasında bile arzu edilen okuyucu sayısına ulaşamadık. Yurt içinde 250 adrese gönderilen derginin abone sayısı iki elin parmak sayısını geçmedi. Dergimizin çoğu parasız olarak gönderildi. Diğer taraftan birkaç arkadaşımız hariç, konuya vakıf bir yazar kadromuz da yoktu!

Bütün bu zorlukları aşarak dergimize nefes aldırarak kadar mütevazı kaynaklar bulduk. İlk zamanlar olumsuz cevap veren Kültür Bakanlığı, yurt dışında kütüphaneler için abone oldu. Azerbaycan, ABD, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Ukrayna'da belli noktalara parasız olarak çokça dergi ulaştırmaya gayret ettik. Bu ülkelerde dergimizin yolu gözlenir oldu. Zira bu dergi, Ahıska Türkleri tarihinde düzenli çıkan ilk ciddî ve vasıflı bir yaygın organıydı.

Dergimizi aksatmadan üç ayda bir çıkarmak için uğraştık. Yayın ilkelerini belirleyip uygulamada da titiz davrandık. Dergimizdeki yazıların sade ve güzel Türkçeyle kaleme alınmasına gayret ettik; hatta tahrip edilmiş Türkçenin câri olduğu bir zamanda güzel Türkçe konusunda da iddia sahibi olduk.

Ahıska ve çevresiyle Ahıska Türklerinin tarihi, edebiyatı, halk kültürü ve folkloru üzerinde hayli yazı çıktı. Dergimizin web sayfasının da ilgiyle takip edildiğini gördük. Bizim Ahıska bilhassa genç araştırmacıların faydalanacağı ilk kaynak olmayı başardı. Bundan büyük memnuniyet duyuyorduk. Ne var ki profesyonel bir yazar kadrosu oluşturamadık. Zira ne üniversitelerde ne de basın dünyasında Ahıska ve Ahıska Türkleri konusunda bilgi ve birikimi olanlara rastlayamadık. Hatta zamanımızın bir kısmı, şurada burada kalem oynatanların yanlışlarını düzeltmekle geçti! Gönderilen birçok amatör yazı ve şiirleri titizlikle redakte ederek teşvik amacıyla dergiye koyduk.

2017 yılı başından beri uğursuz bir hastalığa dâçar oldum. Ağır bir ameliyattan sonra başlayan tedavi süreci, bu satırların kaleme alındığı 2019 yılı Ağustos'unda da belirsiz bir şekilde devam etmektedir. Zaman, artık aktif hayattan çekilme vaktinin geldiğini ihtar ediyor. Ona tâbi olmaktan başka çare yok. Akıbetimiz sadece Cenabı Hakk'a malûmdur.

Yolun sonuna gelmişken Ahıska Türklerinin hâl-vaziyet ve gidişatı hakkındaki haberleri değerlendirmek ve düşüncelerimi okuyucuyla paylaşmak isterim. Burada ne kimseyi incitmek ve ne de itham etmek gibi bir kastim yoktur.

Tekrar izaha lüzum yoktur ki Ahıska, Türkiye'nin tabii bir parçasıdır. 1828 Harbi sonrasında Edirne Antlaşması'yla savaş tazminatı yerine Rusya'ya bırakılmıştır. Bu coğrafyanın talihsiz insanları, 1944 yılında vatanlarından sürülmüş ve bin bir acıyı yaşamışlardır. Ne Osmanlı Devleti zamanında ve ne de Cumhuriyetten bugüne, onlarla gerektiği kadar alâkadar olan bir kimse/iktidar çıkmamıştır. Sakın kimse şu kanun, bu genelge,

o talimat, bu iskândan bahsetmesin! İki yüz yıla yakın bir zamandan beri bu halk, Türkiye'yi ve onun bayrağını kalbinde saklamış ve günü gelince de açıp bağrını dalgalandırmıştır.

Ahıska Türkleri 'kıblegâh' gibi baktığı Türkiye'den umduğu yakınlığı görememiştir. Uzun aralıklardan sonra verilen sınırlı sayıdaki ikamet izinlerinden de kimse bahsetmesin! İkametsiz ve işsiz olarak Göç ve Nüfusa dairelerinin kapısında yıllarca süründükten sonra lütfedilen hakların neye mal olduğunu kendilerinden başka kim biliyor? Rusya ve Ukrayna çöllerinde, eşinden dostundan ayrı hayat mücadelesinden haberdar mıyız? Aileler paramparça! Kardeşlerin biri Kazakistan'da, biri Rusya'da ve diğeri Amerika'da! Dünyada bunun başka örneği var mı? Aileler yok oluyor; dolayısıyla 'Ahıska Türkleri' dediğimiz tarihî bir rengimiz, gözümüzün önünde yok olmaya doğru solup gidiyor!

Şimdiye kadar kullanmadığım dili burada açıkça kullanmak istiyorum. Merkezi Ahıska şehri olan bölge, tarihî bir Türk yurdu ve İslâm coğrafyasıdır. Bu yurdun doğu sınırı, bizim **Taşkapı**, Gürcülerin de aynı anlamda **Taşiskari** dediği Azgur'un doğusundaki boğazdır. Bu hususu Gürcü tarihçileri de bilmektedir. Onlar, Sağ Gürcistan-Sol Gürcistan veya Dede Korkut Kitabı'nda geçen *Dokuz Tümen Gürcistan*'ın ne olduğunu da iyi bilirler. Yani Ahıska bölgesi asıl Gürcistan değildir. Bugün dost bildiğimiz Gürcistan, bu bölgede işgalcidir. Bu işgali de Rusların himayesinde gerçekleştirmiştir. Buranın Gürcü ve Ermeni ahalisi sonradan getirilip yerleştirilmiştir. Biz iyi niyetimizle şimdiye kadar bu hususları dile getirmediğimizle şimdiye kadar bu hususları dile getirmediğimizle Gürcistan'ın ülke bütünlüğü ile ilgili bir tartışma açmadık. Buna rağmen Gürcistan, bir devlet olmanın icaplarını yerine getirmemekte ısrar etmektedir. Hatta daha ileri giderek Ahıska Türklerinin millî kimliğini inkâr ederek ilim, akıl ve mantık dışı iddialar ortaya atmaktadır. Türkiye'deki Kuzey Kafkasya muhacirlerinin ata yurtlarıyla olan ilişkilerinden dolayı, yüksek sesle dile getiremese de, Türkiye'ye karşı tavır takınabilmektedir.

Türk kamuoyu şu hususu bilmeli: II. Dünya Savaşı'ndan galip çıkan Sovyet Rusya'nın Gürcü asıllı diktatörü zalim Stalin zamanında iki Gürcü profesörünün uzun bir makale neşrederek Türkiye'den Kars, Ardahan ve Artvin'i talep ettiklerini asla unutmamalıyız. Zira Gürcistan bugün de aynı kafadadır; bir zamanlar Rus himayesinde zulmettiği ve göçe mecbur kıldığı Türkiye'deki Acaralılarını unutmuyor! Bu konudaki sinsî propaganda faaliyetini kaç kişi biliyor? Ankara'daki

Gürcü sefaretini de boş durmuyor. Türkiye'den burs alarak üniversitelerimizde okuyan öğrencilerle Sefaret binasında yapılan toplantılarda neler konuşuluyor? Bu gençlere para vererek onları Acara muhacirlerinin yaşadığı Bursa ve Sakarya köy ve kasabalarında propaganda yapmak üzere görevlendiriyor. Türk kamuoyu bunu biliyor mu? Yahut Türkiye, Gürcistan'da böyle bir faaliyet yürütebilir mi? Tam aksine Gürcistan lobisinin üniversitelerimizde ve devletimizin yüce katlarında da asla lâıyk olmadığı yerleri işgal ettiği kanaatindeyiz. Belki öyle olmasaydı Ahıska ve Ahıska Türkleri meselesi çoktan halledilmiş olurdu!?

Gürcistan, Türkiye'nin kuzeydoğu kesimindeki kilise kalıntılarına sahip çıkmakta, bu bahaneyle Erzurum ve Artvin'in de Gürcü toprağı olduğunu iddia etmektedir. Buralardaki mahallî yöneticilerimizin gaflet ve cehaletinden de istifade etmektedirler. Hâlbuki bir zamanlar Ortodoks Kıpçakların yardımıyla buraları işgal etmiş olsa da tarihin hiçbir çağında buralarda Gürcü nüfusu yaşamamıştır.

Gürcistan, her şeyini oradan temin ettiği, velinimetini olan Azerbaycan'la da takışma cesareti gösterebilmektedir. İki ülke sınırındaki Keşikçidağ'da bulunan ve eski çağlarda Albanlardan kaldığı da söylenen bir kilise harabesiyle ilgili iddialarını, Azerbaycan devriyesine silah çekme noktasına vurdurmaktadır. Biraz daha palazlansa Türkiye'ye karşı da aynı tavrı takınacağından kimsenin şüphesi olmasın. Bunlar da Ermeniler gibidir; kıskırtıcı kutsal papazları önde yürür!

Son günlerde bana gönderilen Artvin yer adlarıyla ilgili Gürcüceden tercüme bir yazıyı dikkatle okudum. Bu yazı sadece ve sadece Gürcülerin iflah olmaz toprak taleplerine zemin hazırlama gayretinin ürünüdür. Bu isimler bugünkü modern Türkçe ile izah edilemeyeceğinden hareketle Gürcü damgası vurulmak istenmekte fakat Gürcüceyle de izah edilememektedir. Birtakım tahmin, ihtimal ve yakıştırmalarla bilim meydanına çıkılmaz! O halde bu isimlerin menşei daha eskilerde Urartu ve Saka/İskitlerde aranmalıdır.

Diğer taraftan yüzyıllarca bölgede hâkim unsur olarak yaşamış Ortodoks Kıpçak Türklerinin mimarlık hatıraları yok sayılmaktadır. Onların ahfadı, Ahıska'dan Bayburt'a kadar halen varlığını sürdürmektedir. Aksini iddia etmek için bu koca coğrafyada toplu bir Gürcü kıyım, kırım ve tehcirini ispatlamalısınız. Veyahut da kuyruğunuzu toplayıp bu saçma iddialarınızla birlikte başımızdan def olup gitmelisiniz!

Rusya Çarlığının yıkılmasından sonra Halid

Bey'in 3. Tümeni Ahıska'ya girmişti. Böylece tarihî Çıldır Eyaletimizin merkezi Ahıska Türkiye'ye dâhil oluyordu. Bu eyaletin Posof ve Artvin gibi bölgeleri Türkiye'de kalırken ne yazık ki Ahıska ve yakın çevresi 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması'yla Sovyet Gürcistan'ına bırakıldı. Bu antlaşmaya imza atan heyetin başkanı Hariciye Vekili Yusuf Kemal (Tengirşenk), Ahıska'nın gidişini içine sindirememiş olmalı ki, bu antlaşmanın devamı olan Kars Konferansı'nda Türk heyetinin başkanı olan Kâzım Karabekir'e çektiği telgrafta, Ahıska Türklerinin hukukunun mutlaka gözetilmesini ihtar etmiştir. Yani kendi yapmadığını başkasından talep etmiştir. Karabekir ise bu konunun müzakere edilmesinden bile çekinmiştir.

Peki, şimdi darda olan bu halka karşı bir sorumluluğumuz yok mu? Bu sorumluluk nedir? Birincisi, can ciğer dostumuz Gürcistan yönetiminin 1999'da Avrupa Konseyi'ne karşı taahhütte bulunduğu halde vatan kapılarını açmama hususundaki inadı kırılmalıdır. Binlerce insan 2008 yılında vatana dönmek için müracaat etmişti. Gürcü makamlarının öne sürdüğü hukuk, akıl ve mantık dışı şartlardan dolayı bu müracaatlar sonuçsuz kaldı. Biz de seyrettik! Türkiye'nin bu konuda ciddî davranmadığı, meseleyi sahiplenmediği, bazı görüşmelerde lâf arasında bir iki cümleyle geçiştirdiği kanaatindeyiz. Aksi varit olsaydı 1992'den bugüne kadar geçen zaman içinde hiç olmazsa bir arpa boyu yol alınabilirdi.

İkincisi, 400.000 civarında bir nüfusu olan Ahıska Türklerinin hepsinin Ahıska'ya dönemeyeceği göz önüne alınarak bir kısmının plânlı bir şekilde Türkiye'ye kabul edilmesi düşünülmeliydi. Almanya Almanları, İsrail Yahudileri sahiplendiği gibi biz de bu halka sahip çıkmalı ve kendi kaderlerine terk etmemeliydik. Vaktiyle zamanın Alman Cumhurbaşkanı Weizsäcker'in, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev'le Kazakistan'daki Almanlarla ilgili yaptığı görüşmede söylediği, "*Bir Alman, Almanya'ya gelince ben ona nasıl gelme derim?*" cümlesi, aklımdan çıkmıyor! Peki, biz ne yapıyoruz? Bu hususta, bizim devlet anlayışını şöyle ifade edebiliriz: "*Sakin buraya gelmeyin; Göç ve Nüfus dairelerinin kapılarında sürünürsünüz. En iyisi siz bulunduğunuz yerlerde kalın. Size TİKA eliyle dikmiş makineleri veririz. Hatta ara sıra uğrar sofralarınıza şeref verir, hınkalmızı yeriz. Kazakistan'da olduğu gibi kızlarınızı sergileyen programlara destek oluruz. Siz de buralarda gelip gidenimize mihmandarlık yaparsınız! Dolandırıcı müteahhitlerimize hizmet eder, günün birinde de kapı önüne konursunuz...*"

Bu sözler kafadan yazılamaz; tecrübeyle sabittir.

Buraya kadar resmî tavrımızı özetlemeye çalıştık. Peki, ya muhterem basınımız ve TV kanallarımız? Yazılı basında Ahıska Türkleri faciasının manşet olduğu bir gazete gösterilebilir mi? Sağdan sola yelpazenin her kanadı adeta sözleşmişler gibi bu konuya yer vermemektedirler. Ciddî bir köşe yazarının bu mesele üzerinde ısrarla durduğunu gördük mü? Demek ki siyaset ve menfaat cambazlığından bize sıra gelmiyor...

Gelelim Ahıska Türklerinin yaşamakta olduğu ülkelere. Bir kere "Orada kalınız!" demek onlara hakarettir. İnsana sürgün yerinde kal demek, ne demektir? Bir karış çocuğun bile, "Siz nereden geldiğinizi biliyorsunuz değil mi!" diyerek sopanın ucunu gösterdiği bir ülkede niçin kalalım? Özbekistan-Fergana olayları ile başlayan kıyımın, diğer ülkelerde de yaşanması an meselesidir. En küçük ağız dalaşının etnik bir çatışmaya döndüğü Kazakistan ve Kırgızistan da öyle... Rusya zaten bu halkı vatandaş ve insan olarak görmüyor. Birçok haklardan mahrum bırakıyor. Bu sebeptendir ki göçün ucu Amerikalara dayandı.

Amerika'ya gelince, 2005'ten itibaren Rusya'dan götürülen 12.500 kişi koca kıtaya serpildi. Hâkim kültürün altında yok olmaya mahkûm ve darma-dağınık küçük bir topluluk ne kadar dayanabilir ki... Nitekim evden kaçan gençlerle ilgili üzücü haberler gelmeye başladı. Bu gidişin sonu ne olacak? Görünen köy kılavuz ister mi...

Dört milyon olduğu söylenen Suriyeli göçmenler konusuna girmeyeceğiz. Zira Ahıska Türkleri, bu meseleyi iyi biliyor ve doğru değerlendiriyorlar. Zülfi yâre dokunmasın diye bu konuda yüksek sesle konuşmuyorlar. Onların iç dünyasında kopan fırtınaları iyi biliyoruz. Bir kalemde 100.000 Suriyeliye vatandaşlık verilirken, otuz seneden beri Ahıska Türklerine onun yarısı kadar dahi verilmemiştir. Ukrayna'dan getirilenler hakkında da bir şey demiyorum. Yalnız şunu ifade etmeden geçemeyeceğim: Bitlis-Ahlat'a yerleştirilen ve 74 haneden meydana gelen bir avuç Ahıskaliya silâh verilerek korucu edilmişlerdir!

Yıllar önce birisi gelmiş ve bana, "Güney sınırımızı mayınlardan temizliyoruz. O sınır şeridine Ahıska Türklerini yerleştirelim!" demişti. Cevaben, "Neredeyse bin km'lik bir şeritten bahsediyorsun; bunu Ahıskalılara söylersen beni taşta tutarlar!" demiştim. Tarihin hazin bir cilvesiyle size muhtaç olan insanları, kendinizi korumak için kullanmak bir vicdan problemidir!

Ahıska Türklerinin STK'larına gelince, ne yazık ki onlar yok hükmündedir! Hatta Ahıskalıların vatan davasını sulandırarak zarar verdikleri de

söylenbilir. Bu bahsi uzatmaya gerek yok; bunca zamandır ortalıkta arzı endam ediyorlar, geldikleri yol bir arpa boyu kadar bile değil! Bir toplum vatansız olarak sürünürken her yılın Kasım ayında sürgün yıldönümlerinde hatırlayıp hiçbir işe yaramayan söz ve gösteriler daha ne zamana kadar sürüp gidecek? Bu halka vereceğimiz şey sadece sürgün acılarını yeniden yaşatmak mıdır?

Biz hâlâ o fikirdeyiz: Gürcistan yola getirilecek, Avrupa Konseyi kararlarını uygulayacak ve Ahıska kapılarını şartsız olarak açacaktır. Vatana dönmek isteyen bir avuç insana karşı takındığı zalim tavır kırılacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti isterse bu mümkündür. Türkiye'ye gelmek isteyenler de devletin şefkat eliyle hazırlayacağı bir iskân programı çerçevesinde getirileceklerdir. Onlar ev bark, buzdolabı vs. istemiyor. Sadece Türk vatandaşı olmak istiyorlar. Kaldı ki aklıselim de kolaylıkla anlayacağı gibi Türkiye'nin böyle nitelikli nüfusa ihtiyacı var! Türkiye'nin yerinde dünyanın en zayıf ülkesi dahi olsaydı bu konuyu bugüne kadar şöyle veya böyle halleder, gündemden çıkarırdı.

Bizim Ahıska'nın bu veda sayısında hemşehrilerime ve değerli okuyucularıma söyleyeceklerime kısaca bunlardan ibarettir. Sözlerime nihayet verirken maddî ve manevî desteğini gördüğümüz kurumlara, dostlara ve hemşehrilere, bu cümleden olmak üzere bilhassa **ABD'den Server Tedorov ve Antalya'dan Dr. Leyla Devrişeva'ya** çok çok teşekkür ederim. On beş senelik bu neşriyat yolculuğunda dergimiz için yazılar hazırlayan arkadaşlarıma minnet borçluyum. Benim için dua eden bütün hemşehrilerimi burada şükranla anıyorum. Azerbaycan-Saatli'de cuma namazı vakti cemaat olarak ettikleri duaların hayatta kalmamda önemli bir payı olduğu şüphesizdir. Cabir ve Muhiddin Muallimlere selam olsun.

Dergimizin neşriyat hayatında elbette yolumuza taş dökenler de oldu. Birçok hayal kırıklığı ve üzüntüler yaşadım. Fakat bunlara sebep olanları not etmedim. Onlarla hesabımız mahşere kalmıştır. Üzerimde kimin hakkı kaldıysa lütfen bildirsin, helâlleşelim.

Biliyorum zaman daraldı. Bundan sonra bir yandan doktorumun kontrolünde tedaviye devam ederken bir yandan da daha önce okumaya fırsat bulamadığım kitapları okuyacağım.

Ümit ederim ki **Bizim Ahıska** kubbede hoş bir sada bırakarak sizlere veda ediyor.

Allahaismarladık...